

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

RPO-681041-III/11/LN

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Warszawa 3. 10. 2011 r.
Kucera
Biuro Prac Senackich
Wpłynęło dn. 10. 11. 2011 r.
nr 8765 podpis

Pani
Grażyna Anna Sztark
Wicemarszałek Senatu

Wampanome Pani Marszałek

W nawiązaniu do pisma z dnia 30 sierpnia br., dotyczącego oświadczenia Pana Senatora Henryka Stokłosa złożonego podczas 81. posiedzenia Senatu w dniu 29 lipca 2011 r. (BPS/DSK-043-3915/11), przedkładam następujące wyjaśnienia i informacje.

19 września br. Rzecznik otrzymał stanowisko Ministra Pracy i Polityki Społecznej, dotyczące możliwości rozszerzenia zakresu podmiotowego uprawnionych do jednorazowego odszkodowania, określonego w art. 5a ustawy z dnia 2 września 1994 r. o świadczeniu pieniężnym i uprawnieniach przysługujących żołnierzom zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnianym w kopalniach węgla, kamieniołomach, zakładach rud uranu i batalionach budowlanych (Dz. U. z 2001 r. Nr 60, poz. 622 ze zm.). W stanowisku przypomniano, że uprawnienie do jednorazowego odszkodowania zostało wprowadzone z dniem 1 stycznia 2000 r. z uwagi na przyjęcie przez Sejm w dniu 10 września 1999 r. ustawy o zmianie ustawy o dodatku i uprawnieniach przysługujących żołnierzom zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnianym w kopalniach węgla, kamieniołomach i zakładach wydobywania rud uranu (Dz. U. Nr 80, poz. 902). Przyjęcie tej ustawy zostało poprzedzone pracami nad poselskim projektem ustawy (druk nr 526). W projekcie tym podniesiono między innymi kwestię przyznania żołnierzom zatrudnionym przy wydobywaniu rud uranu prawa do jednorazowego odszkodowania według zasad odnoszących się do cywilnych pracowników górnictwa uranowego. Minister Pracy i Polityki Społecznej podkreślił także, że przysługujące żołnierzom przymusowo zatrudnianym świadczenie pieniężne, ryczałt energetyczny, jednorazowe odszkodowanie, jak również określone uprawnienia z tytułu niezdolności do pracy pozostającej w związku z przymusowym zatrudnieniem finansowane są z budżetu państwa. W ocenie Ministra przy rozpatrywaniu uprawnień dla osób, które podlegały różnym formom przymusowego zatrudnienia bądź represji należy mieć także na

względnie sytuację wielu grup społecznych, które z różnych przyczyn pozostają w trudnej sytuacji życiowej, jak przykładowo: emeryci i renciści, osoby bezrobotne, osoby niepełnosprawne, matki samotnie wychowujące dzieci oraz rodziny wielodzietne. Biorąc powyższe pod uwagę, jak również trudną sytuację finansów publicznych, a w związku z tym konieczność ograniczenia wydatków finansowanych z budżetu państwa w ocenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej nie ma możliwości do podejmowania działań zmierzających do zmiany obowiązujących przepisów ustawy z dnia 2 września 1994 r. o świadczeniu pieniężnym i uprawnieniach przysługujących żołnierzom zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnianym w kopalniach węgla, kamieniołomach, zakładach rud uranu i batalionach budowlanych. W celu zapoznania się z przedstawioną argumentacją przedkładałam uprzejmie do wiadomości kopię odpowiedzi Ministra na wystąpienie Rzecznika w tej sprawie.

Zdaniem Rzecznika zawarte w ustawie z dnia 2 września 1994 r. ograniczenie kręgu uprawnionych do odszkodowania tylko do żołnierzy przymusowo zatrudnianych w zakładach pozyskiwania i wzbogacania rud uranowych nie może być uznane za pominięcie ustawodawcze, które mogłoby zostać skutecznie zakwestionowane w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym. Przy regulacji świadczeń socjalnych, finansowanych z budżetu państwa ustawodawca korzysta z przysługującego mu władztwa do kształtowania norm prawnych zgodnie z założeniami społeczno-ekonomicznymi. Granice swobody w korzystaniu z tego władztwa wyznaczają, jak w wypadku każdej regulacji ustawowej, normy konstytucyjne. Normy te pozostawiają ustawodawcy znaczny zakres swobody co do kierunków, zakresu i form regulacji świadczeń finansowanych z budżetu państwa, składających się na system tzw. osłony socjalnej (np. orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z 25 lutego 1997 r., K 21/95, OTK ZU 1997/1/7). Ewentualne rozszerzenie zakresu podmiotowego uprawnionych do takiego odszkodowania może być podjęte i zrealizowane wyłącznie przez podmioty wyposażone przez Konstytucję w prawo inicjatywy ustawodawczej.

Rzecznikowi, działającemu na podstawie ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.), nie przysługuje prawo inicjatywy ustawodawczej. Z tego względu Rzecznik, występując do Ministra Pracy i Polityki Społecznej, wyczerpał przysługujące w tej sprawie możliwości jej załatwienia zgodnie ze stanowiskiem, przedstawionym przez Pana Senatora Henryka Stokłosę.

Załącznik 1

Z poważaniem

Z upoważnienia
Rzecznika Praw Obywatelskich

Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich

MINISTER
PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ

Jolanta Fedak

DUS-0700-204-BB/11
DUS-071-47-BB/11

RPO-681041/11

Warszawa, dnia 19 września 2011r.

BIURO RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH	
WPŁ.	2011 -09- 2 1
ZAL.	NR. 1420258

Pani
Prof. Irena Lipowicz
Rzecznik Praw Obywatelskich
Al. Solidarności 77
00 -090 Warszawa

Francuska Pani Rzeczniku,

Odpowiadając na pismo z dnia 30 sierpnia br. znak: RPO-681041-III/11/LN, przy którym przesłana została kopia oświadczenia złożonego przez senatora Henryka Stokłosę na 81. Posiedzeniu Senatu w dniu 29 lipca 2011 r. w sprawie jednorazowego odszkodowania dla żołnierzy zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnianym w kopalniach, i pismo z dnia 1 sierpnia br. znak: RPO – 669206-III/11/ZS, przy którym przesłana została kopia pisma Związku Represjonowanych Politycznie Żołnierzy Górników, uprzejmie wyjaśniam, co następuje:

Sprawę uprawnień przysługujących przymusowo zatrudnianym żołnierzom zastępczej służby wojskowej regulują przepisy ustawy z dnia 2 września 1994 r. o świadczeniu pieniężnym i uprawnieniach przysługujących żołnierzom zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnianym w kopalniach węgla, kamieniołomach, zakładach rud uranu i batalionach budowlanych (Dz. U. z 2001 r. Nr 60, poz. 622, z późn. zm.).

Na mocy tych przepisów żołnierzom:

- zastępczej służby wojskowej, którzy w latach 1949-1959 byli przymusowo zatrudniani w kopalniach węgla, kamieniołomach oraz w zakładach pozyskiwania i wzbogacania rud uranowych,
- z poboru w 1949 r., którzy byli wcieleni do ponadkontyngentowych brygad "Służby Polsce" i przymusowo zatrudniani w kopalniach węgla i kamieniołomach,
- przymusowo zatrudnianym w batalionach budowlanych w latach 1949-1959 przysługuje świadczenie pieniężne.

Świadczenie to w wysokości 9,36 zł przysługuje za każdy pełny miesiąc trwania pracy, nie więcej jednak niż łącznie za 20 miesięcy, obecnie jest to maksymalnie 186,71 zł. Podwyższenie tego świadczenia następuje przy zastosowaniu waloryzacji.

W przypadku zbiegu prawa do tego świadczenia z prawem do świadczenia pieniężnego przysługującego przykładowo z tytułu pracy przymusowej na rzecz III Rzeszy i ZSRR bądź dodatkiem kombatanckim, dodatkiem z tytułu za tajne nauczanie wypłacane jest jedno z tych świadczeń tj. świadczenie wyższe lub wybrane przez osobę zainteresowaną.

Osobom uprawnionym do świadczenia pieniężnego przysługuje również prawo do ryczałtu energetycznego, który obecnie wynosi 146,40 zł.

Świadczenie pieniężne oraz ryczałt energetyczny wolne są od podatku dochodowego od osób fizycznych.

Przepisami wymienionej ustawy określono także uprawnienie do jednorazowego odszkodowania. Uprawnienie do tego odszkodowania przysługuje żołnierzom przymusowo zatrudnianym w zakładach pozyskiwania i wzbogacania rud uranowych.

Uprawnienie do jednorazowego odszkodowania zostało wprowadzone z dniem 1 stycznia 2000 r. z uwagi na przyjęcie przez Sejm w dniu 10 września 1999 r. ustawy o zmianie ustawy o dodatku i uprawnieniach przysługujących żołnierzom zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnionych w kopalniach węgla, kamieniołomach i zakładach wydobywania rud uranu (Dz. U. Nr 80, poz. 902). Przyjęcie tej ustawy zostało poprzedzone pracami nad poselskim projektem ustawy (druk nr 526).

W projekcie tym podniesiono między innymi kwestię przyznania żołnierzom zatrudnionym przy wydobywaniu rud uranu prawa do jednorazowego odszkodowania według zasad odnoszących się do cywilnych pracowników górnictwa uranowego.

Zgodnie z przyjętymi i obowiązującymi regulacjami żołnierzom przymusowo zatrudnianym w zakładach pozyskiwania i wzbogacania rud uranowych przysługuje jednorazowe odszkodowanie w wysokości:

22 200 zł – jeżeli u poszkodowanego orzeczono na stałe inwalidztwo I grupy lub całkowitą niezdolność do pracy oraz do samodzielnej egzystencji,

15.850 zł - jeżeli u poszkodowanego orzeczono na stałe inwalidztwo II grupy lub całkowitą niezdolność do pracy,

9.510 zł – dla pozostałych poszkodowanych.

Należy także wskazać, iż żołnierzom przymusowo zatrudnianym, niezdolnym do pracy wskutek niezdolności pozostającej w związku z przymusowym zatrudnieniem, przysługują świadczenia pieniężne i inne uprawnienia określone przepisami ustawy z dnia 29 maja 1974 r.

o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 2010 r. Nr 101, poz. 648, z późn. zm.).

W związku z tym osoby te uprawnione są do przysługujących inwalidom wojennym i wojskowym uprawnień, jak przykładowo :

- renty inwalidy, która jest świadczeniem wolnym od podatku dochodowego od osób fizycznych;
- w razie zbiegu uprawnienia do renty inwalidy i emerytury wypłaty, w zależności od wyboru osoby zainteresowanej, półtora świadczenia, tj. pełnej renty inwalidy powiększonej o połowę emerytury albo emerytury powiększonej o połowę renty inwalidy. Należy podkreślić, iż regulacje określające prawo do pobierania świadczeń w razie zbiegu u jednej osoby prawa do emerytury z prawem do renty inwalidy wojennego bądź wojskowego stanowią odstępstwo od generalnej zasady przyjętej w powszechnym systemie emerytalno - rentowym;
- dodatku pielęgnacyjnego z tytułu zaliczenia do I grupy inwalidów tj. całkowitej niezdolności do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub ukończenia 75 lat. Dodatek ten przysługuje w wysokości i na zasadach określonych w przepisach ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227, z późn. zm.). Dodatek ten obecnie wynosi 186.71 zł;
- rozwiązanie stosunku pracy z osobą uprawnioną wymaga pisemnej zgody właściwego starosty i może nastąpić tylko z ważnych przyczyn;
- prawa przejścia na wcześniejszą emeryturę dla ubezpieczonych urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r.;
- zniżek komunikacyjnych (prawo do ulgi 100% przy przejazdach komunikacją miejską, ulgi w wysokości 37 % lub 78 % w zależności od rodzaju pociągu bądź autobusu i stopnia niepełnosprawności);
- zwolnienia z opłat abonamentowych za używanie odbiorników radiowych i telewizyjnych;
- refundacji 50% opłaconej składki na ubezpieczenia komunikacyjne AC i OC dla inwalidów całkowicie niezdolnych do pracy oraz do samodzielnej egzystencji oraz inwalidów całkowicie niezdolnych do pracy.

Przysługujące żołnierzom przymusowym świadczenie pieniężne, ryczałt energetyczny, jednorazowe odszkodowanie jak również określone uprawnienia przysługujące z tytułu niezdolności do pracy pozostającej w związku z przymusowym zatrudnieniem finansowane są z budżetu państwa.

Pragnę podkreślić, iż przy rozpatrywaniu uprawnień dla osób, które podlegały różnym formom przymusowego zatrudnienia bądź represji należy mieć także na względzie sytuację wielu grup społecznych, które z różnych przyczyn pozostają w trudnej sytuacji życiowej, jak przykładowo: emeryci i renciści, osoby bezrobotne, osoby niepełnosprawne, matki samotnie wychowujące dzieci oraz rodziny wielodzietne.

Biorąc powyższe pod uwagę, jak również trudną sytuację finansów publicznych, a w związku z tym konieczność ograniczenia wydatków finansowanych z budżetu państwa nie ma możliwości do podejmowania działań zmierzających do zmiany obowiązujących przepisów ustawy z dnia 2 września 1994 r. o świadczeniu pieniężnym i uprawnieniach przysługujących żołnierzom zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnianym w kopalniach węgla, kamieniołomach, zakładach rud uranu i batalionach budowlanych.

M. Bucior
z up.
PODSEKRETARZ STANU
Marek Bucior